

СЕКЦІЯ 2: ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Процедура злиття та поглинання підприємств в рамках чинного законодавства України

Гелич Ю.О., професор кафедри господарсько-правових дисциплін ННПП НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

Панченко Б.С., студент ННПП НАВС

Одночасно з приходом на українські ринки іноземних компаній до словника українських юристів і підприємців ввійшло чимало термінів, що описують різноманітні бізнес-процеси. Одним з таких запозичень став термін «злиття та поглинання», що англійською мовою звучить як *Merger&Acquisition (M&A)*.

У широкому трактуванні, злиття та поглинання – це процес, результатом якого є формальний або неформальний перехід контролю над компанією (компаніями) від однієї особи (групи осіб) до іншої особи (групи осіб). У вужчому розумінні, злиття та поглинання – це процес реорганізації, внаслідок якого до нової компанії переходять всі права і обов'язки однієї та більше компаній, діяльність яких в результаті припиняється [1, с. 10].

Згідно з Цивільним Кодексом у разі злиття підприємства з іншим підприємством усі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до підприємства, яке виникло в результаті злиття. При приєднанні одного підприємства до іншого до останнього переходять усі майнові права та обов'язки приєданого підприємства. Бухгалтерські баланси обох підприємств консоліднуються. Отже, в результаті приєднання нова юридична особа не створюється, а лише вносяться зміни до засновницьких документів правонаступника. Наголосимо, що принципова різниця між злиттям і поглинанням полягає у тому, що в першому випадку всі майнові права та обов'язки кількох юридичних осіб концентруються на балансі підприємства, яке створюється, а в другому - на балансі підприємства, що вже функціонує на момент прийняття рішення про приєднання.

Традиційно злиття та поглинання поділяють на три види: горизонтальні, вертикальні та конгломератні. Злиття двох конкурентів вважається горизонтальним злиттям та поглинанням. Вертикальне злиття та поглинання - об'єднання юридичних осіб, між якими існують, або можуть існувати правовідносини продавця і покупця. Конгломератне злиття - об'єднання компаній, які не є ані конкурентами, ані партнерами (покупцями, продавцями).

Знаково, що для української господарської спільноти, а також з точки зору правового регулювання сам по собі процес придбання контролю над компанією, так і процес реорганізації компанії не є новелами.

В контексті злиття та поглинання в українському законодавстві цікаво розглянути передбачені Господарським кодексом України такі способи реорганізації господарюючих суб'єктів як приєднання та злиття. Злиття суб'єктів господарської діяльності тягне перехід до новоствореного суб'єкта господарювання майнових прав та обов'язків всіх компаній, що зливаються. При приєднанні до одного суб'єкта господарської діяльності переходять всі

майнові права та обов'язки приєднаних компаній. При цьому, як у випадку злиття, так і у випадку приєднання, суб'єкти господарювання, які приєднуються або зливаються, припиняють своє існування як суб'єкти права.

Практика як світова, так і українська свідчить про те, що процеси злиття та поглинання часто мають на меті створення умов для економічної концентрації. У зв'язку із цим всі держави, зацікавлені в розвитку конкуренції та недопущенні монополізації ринків, жорстко контролюють злиття, поглинання, а також відносини контролю, що тягнуть ці негативні для економіки явища [3, с. 130].

Функції контролю за економічною концентрацією в Україні покладені на Антимонопольний комітет України. Діючи в рамках своїх повноважень, у випадках передбачених законом АМКУ надає попередню згоду на концентрацію суб'єктів господарської діяльності.

Окрім загальних вимог, законодавством закріплений цілий ряд галузевих особливостей та обмежень. Саме тому успіх злиття та поглинання прямо залежить від ефективності розробленої юридичної конструкції – механізму злиття та поглинання, що найбільш відповідає інтересам заінтересованих осіб.

Рейдерські атаки та недружні поглинання, на жаль, в Україні стали досить поширеними. Недосконалість національного законодавства і корупція є передумовами для рейдерства. Рейдерська атака може відбуватися у формі раптового поглинання - швидка скупка акцій, а також може бути розтягнута в часі до концентрації в руках рейдерів необхідного пакета акцій.

Не дивлячись на загрозливу рейдерську статистику, кожна компанія в силах протидіяти недружнім поглинанням, однак такі міри повинні застосовуватися вчасно, а краще заздалегідь.

Захистом компанії від недружніх поглинань повинні займатися професіонали і їхні дії повинні застосовуватися не тільки у випадках появи ризику захоплення підприємства, а заздалегідь [2, с. 110].

В якості висновку хотілося б підкреслити, що злиття та поглинання, проведені із дотриманням вимог законодавства, а також прав та законних інтересів всіх учасників процесу є цивілізованими інструментами розвитку бізнесу в усьому світі. Щоб Україна не випадала зі світових економічних процесів, необхідно в самі стислі строки привести законодавчу базу України у відповідність з провідними світовими аналогами. Подібні дії з боку уряду можуть стати передумовами не тільки до зменшення кількості рейдерських атак, але для поліпшення інвестиційного клімату в країні. Свобода підприємництва, гарантії захисту прав власності, боротьба з корупцією, підвищення загальної правової культури повинні не декларуватися, а реально забезпечуватися.

Список використаних джерел:

1. Васильчук І. Оцінка стану та перспектив ринку злиття / поглинання в Україні // Економіка. Фінанси. Право. - 2007. - № 5. - С. 10-17.
2. Пронін О. Ю. Особливості процесів злиття та поглинання // Фінанси України. - 2005. - № 8. - С. 106-122.
3. Уманців Ю. Активізація процесів злиття та поглинання як чинник глобалізації світової економіки // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 2. - С. 129-131.